

13.02.2024

5-А

Історія

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Княжа доба в історії України.

Мета уроку: Ознайомити учнів із процесом державотворення у східних слов'ян, походженням назви “Русь”, першими київськими князями та їх столицею - містом Києвом. Розвивати навички роботи з історичними джерелами, уміння відрізняти факти від гіпотез, складати хронологічну таблицю, формувати критичне мислення та творчу уяву. Виховувати повагу до свого історичного минулого, усвідомлення глибокого національного коріння, розуміння власної приналежності до великого народу.

Актуалізація опорних знань

Експрес опитування

- Який період в історії має назву Середньовіччя?
- На який час припадає доба Середньовіччя?
- Що характерне для доби Середньовіччя?
- Які винаходи здійснені в добу Середньовіччя?

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні ми поговоримо про першу українську державу – Київську Русь. В IX столітті східнослов'янські племена полян засновують навколо Києва державу, найбільшу на той час у Європі.

Вивчення нового матеріалу

В епоху Середньовіччя на українських теренах протягом IX—XIII ст. існувала Київська держава (княжа Русь-Україна) із центром у Києві. Багатьом жителям нашої держави знайомі імена видатних князів і княгинь: Олега, Ігора, Святослава, мудрої княгині Ольги, Володимира Великого і його сина Ярослава Мудрого.

Робота з поняттями (запишіть)

Русь-Україна (Київська Русь) – держава східних слов'ян, що виникла у 9 ст.

Князь – правитель держави Русь-Україна.

Дружина – військо князя.

Робота з візуальними джерелами

За літописом Кий був полянський князем, що започаткував династію Києвичів і правив наприкінці V – на початку VI ст. Його резиденція була розташована на Замковій горі на березі струмка Киянка біля Подолу. Згодом князь Кий спорудив укріплене городище на Старокиївській горі на високому березі Дніпра. Залишки фортеці V – VI ст. були знайдені археологами.

У «Повісті минулих літ» Нестор-літописець про заснування Києва розповідає: «І було три брати. Одному ім'я Кий, а другому – Щек, а третьому – Хорив, і сестра їхня – Либідь. І сидів Кий на горі, де нині узвіз Боричів, а Щек сидів на горі, що й нині зветься Щекавиця, а Хорив на третій горі, що від нього прозвалася Хоривиця. І в ім'я брата свого старшого заклали городок і назвали його Київ».

Першими правителями на Русі були: Аскольд, Олег, Ігор. Вони збирали, тобто об'єднували землі навколо Києва, а за князя Олега Київ став столицею держави.

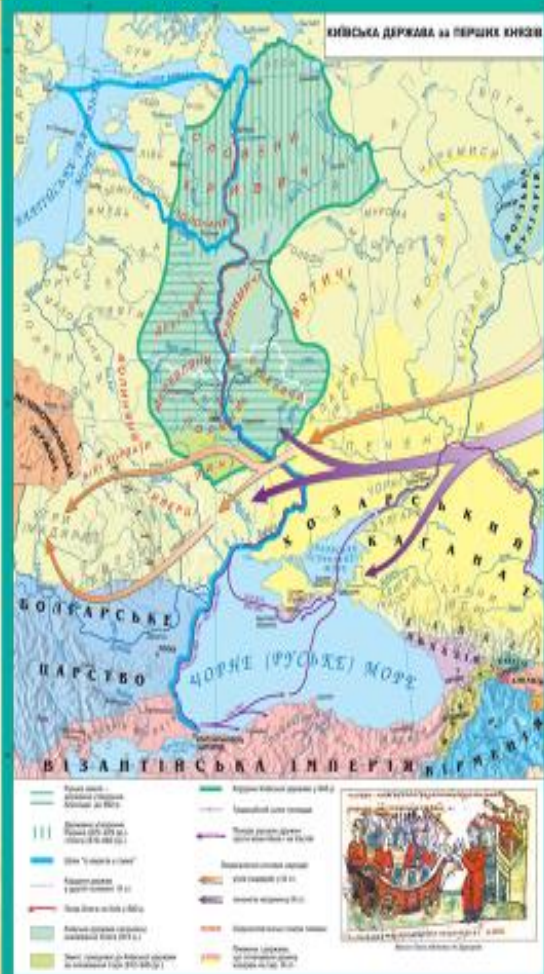
Віщий Олег 882—912

- ✓ 882 р. Об'єднання північних та південних руських земель
  - ✓ 885 р. обклав даниною полян, деревлян, сіверян та радимичів, а з тиверцями й уличами продовжував воювати
  - ✓ 907 і 911 рр. успішні походи на Візантію
- Укладено договір – сплата греками данини на користь Русі, безмитну торгівлю, надання пільгових умов руським купцям
- ✓ Здійснив кілька походів на південно-західне узбережжя Каспійського моря проти Арабського халіфат

Данина — форма стягнення податків із населення в Ранньому Середньовіччі; у Русі-Україні збір податків до князівської скарбниці з підвладних навколишніх земель.

Ігор 912 – 945

- ✓ 912 р. підкорив і обклав великою даниною древлян, уличів, тиверців
- ✓ 915 р. уклав мир з кочовиками-печенігами, які вперше з'явилися біля південних кордонів Русі
- ✓ 941 і 944 рр. походи на Візантію – укладено договір, проте менш вигідний, ніж за Олега
- ✓ 944 р. успішний похід на Закавказзя

Після смерті Ігоря правителькою Київської держави стала княгиня Ольга (945-964 рр). Вона здійснювала більш зважену політику. Княгиня зуміла навести лад у своїх володіннях, а питання відносин із Візантією вирішувала шляхом переговорів. Ольга також усвідомила й необхідність прийняття християнства. Саму княгиню особисто хрестив у Константинополі імператор Візантії.

Досягши повноліття, князем став син Ігоря і Ольги **Святослав** (964-972 рр.). Ставши князем, він усі суперечки із сусідніми державами вирішував воєнною силою. Святослав зосередив свою увагу на походах проти хозар, болгар, Візантії. Він мечем розширив кордони Русі, яка стала однією з найбільших держав Європи. Повертаючись із чергового походу, Святослав потрапив у засідку нових володарів степу — печенігів — і загинув.

Хвилинка відпочинку (руханка)

<https://youtu.be/foFUavVgKg4?si=-T7KDsWBtUHewBc4>

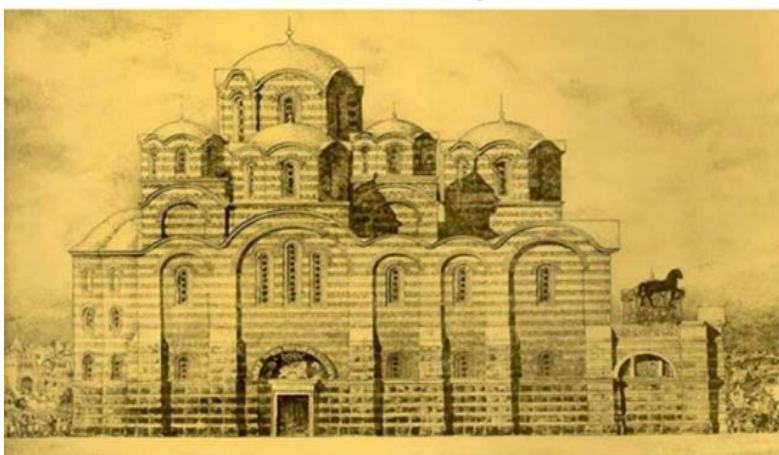

Робота з першоджерелами

Незабаром новим правителем Києва став син Святослава **Володимир** (980-1015 рр.), названий нащадками Великим. За його правління Київська держава набула ще більшої могутності. Для захисту від набігів кочівників на південному кордоні було зведено систему захисних валів, фортець протяжністю в кілька тисяч кілометрів. Вона отримала назву «Змієві вали». Головним здобутком князя стало хрещення Русі в 988 р. Завдяки цій події Київська держава долучилася до групи християнських держав. За наказом Володимира було зведено перший мурований храм Русі — Десятинну церкву.

Десятинна церква

Дитинець князя Володимира з краєвидом Подолу. Фрагмент макета давнього Києва 10–13 ст. Реконструкція Д. Мазюкевич.

Справу батька продовжив **Ярослав** Володимирович, якого прозвали Мудрим. За часів його князювання в 1019—1054 рр. Русь досягла найбільших розмірів. Київ поряд із Лондоном і Парижем був одним із найбільших міст Європи. Перлиною міста став Софійський собор. Період правління князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого вважається розквітом Київської держави. Після смерті Ярослава Мудрого розпочався новий етап розвитку Київської держави. На її землях постала низка князівств, які із часом за своєю могутністю та впливом уже не поступалися Русі.

Софійський собор майстри присвятили Мудрості Господній (назва походить від грецького слова «Софія» — «мудрість»). Він був головним храмом Київської держави. Тринадцять куполів собору символізують Христа та його 12 апостолів. Цю розкішну будівлю прикрашають численні мозаїки, фрески, мармурові прикраси, різьблені орнаменти тощо. Софійський собор відігравав роль центру суспільного й культурного життя Київської держави. Тут приймали іноземних послів, біля стін собору скликали київське віче — народні збори, на яких вирішували найважливіші питання громади. При храмі був монастир й існувала перша на Русі бібліотека.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Перегляньте відео:

Бесіда

- Назвіть історичні пам'ятки, які зберігають пам'ять про княжу Русь-Україну.
- Коли і як виникла Київська держава?
- За яких князів відбувся розквіт Русі?
- У якому році було хрещено Русь?

Домашнє завдання:

- *Прочитати § 24, опрацювати опорний конспект.
- *Підготуйте інформацію про Софійський собор у м. Київ (10 речень).
- *Повторити тему «Видатні вчені-історики».

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або ел. адресу
nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!